

Counter

Balance

Challenging
the European
Investment
Bank

Митове и факти:
европейската политика и
ядрената енергия

25 ГОДИНИ СЛЕД КАТАСТРОФАТА В ЧЕРНОБИЛ ЯДРЕНАТА ИНДУСТРИЯ Е ОПТИМИСТИЧНО НАСТРОЕНА ЗА СВОЕОБРАЗЕН „РЕНЕСАНС“ С ПОСТРОЯВАНЕТО НА НОВИ ЯДРЕНИ ЦЕНТРАЛИ ВЪВ ФИНЛАНДИЯ И ФРАНЦИЯ И ПЛАНОВЕ ЗА ОЩЕ В ЕВРОПА, ИНДИЯ, КИТАЙ И СТРАНИ ОТ СЕВЕРНА АФРИКА И БЛИЗКИЯ ИЗТОК.

Ентузиазмът за ядрена енергия беше попарен през март 2011 г. от ветровете и дъждовете на цунамито, което доведе до експлозията и сриването на три от реакторите на централата във Фукушима, Япония. Германия, известна със своите силни антиядрени движения, затвори 8 реактора и взе решението да скъса с ядрената енергетика до 2022 г.

Белгия взе подобно решение за 2025 г., а през юни 2011 г. референдум в Италия определи да не се строят повече атомни централи. Дори проядреното правителство на Китай спря своята ядрена програма за повече от година. През 2011 г. е отчетено, че атомната енергия предоставя 27.4 % от потребяваното електричество в ЕС (Световен доклад за състоянието на ядрената енергетика от 2012 г.).

Атомна енергия в ЕС

14 от 28-те страни членки имат ядрени реактори. Близък поглед към вече съществуващите и планираните централи разкрива редица всеобщи притеснения, като се започне с обществените нагласи и се завърши с търсенето на инвеститори и финансиране.

ДЪРЖАВА	БРОЙ РЕАКТОРИ	ПРОЦЕНТ НА ЕЛЕКТРИЧЕСТВОТО, ДОБИТО ОТ АТОМНА ЕНЕРГИЯ, В ЦЕЛИЯ ЕНЕРГИЕН МИКС	ПЛАНОВЕ ЗА НОВИ РЕАКТОРИ
Белгия	7 (2 наскоро затворени поради повреда от август, 2012)	около 50 %	
България	2	35%	Актуални планове за Козлодуй 7 на ранен етап
Чехия	6	33%	Темелин 3 и 4, влиянието върху околната среда се обсъжда
Финландия	4	около 30%	Олкилуото 3 в строеж, 7 години закъснение от графика, планове за още два реактора – трудности в намирането на инвеститори
Франция	58	75%	Фламанвил 3 в строеж, изоставане от графика и сериозно надхвърляне на предвидения бюджет, планове за още една централа, старата централа във Фесенхайм трябва да бъде затворена през 2015 г.
Германия	9	17,7%	
Унгария	4	34%	Пакш 2, настояща оценка на влиянието върху околната среда, проучване на мнението на съседните страни
Холандия	1	4%	Планове за Борселе 2, спрени за няколко години след решение на инвеститорите, че проектът е търговски неизгоден
Румъния	2	19%	Планове за Черна вода 3 и 4, липса на инвеститори
Словакия	4	50%	Моховце 3 и 4 в строеж
Словения	1	38,5 %	Разговори за строеж на нов реактор Крско 2 на ранен етап
Испания	7	20%	
Швеция	10	39%	
Великобритания	16	19%	Планове за подмяната на старите реактори с нови, няколко инвеститори се оттеглят поради икономическата несигурност на проекта, инвеститорите от EDF искат британското правителство да гарантира твърда цена на тока, значително по-висока от досегашната.
Естония, Латвия, Литва			Атомна централа във Визагинас, Литва, планирана съвместно от трите страни, планът е отхвърлен на референдум през октомври, 2012 г., правителството се опитва да го задвижи, въпреки ясният избор на населението.
Полша			Планове за развитие на атомната енергия чрез построяването и стартирането на две атомни централи от 3000 MW преди 2030 г.

ОБЩЕСТВЕННОТО МНЕНИЕ

След бедствието във Фукушима, политическата и гражданска подкрепа за атомната енергия намалва значително. Дори в страни като България, Франция и Финландия, където тя традиционно се поддържа силно, се наблюдава скептицизъм и съпротива. Според проучване на BBC от 2011 г. гласовете против строеж на нови реактори във Франция са се увеличили от 66 на 83%.¹ Референдум, проведен в България през януари 2013 г. относно плановете да се поднови строежът на атомната централа в

Белене, завърши с 60% подкрепа за проекта. И все пак, мнозинството от българите не излязоха да гласуват – само 21% от имащите право да дадат своя глас го направиха. Последвали обсъждания в българския парламент затвърдиха досегашното състояние по въпроса, като не подновиха строежа на централата.

Друг скорошен референдум за централата във Визагинас, Литва завърши с близо две трети от гласувалите против построяването ѝ, с 52% избирателна активност. Въпреки това, литовското правителство изглежда ще игнорира резултатите от този референдум с необвързващ характер.

1: <http://www.bbc.co.uk/news/science-environment-15864806>

Антиатомен протест в Берлин (2009 г.), снимка: urgewald

В ТЪРСЕНЕ на инвеститори и финансиране

Докато общественото мнение против атомната енергия може и да остава пренебрежнато, друга трудност пред нея трудно може да бъде подмината с лека ръка.

Плановите за нови атомни централи се изправят пред предизвикателството да намерят инвеститори и да осигурят крупната сума, нужна за построяването им. Централата в Белене, България не се довършва именно поради липса на инвеститори. По сходен начин, през 2011 г. Черна вода в Румъния загуби трима от своите шест потенциални инвеститори (RWE, GDF Suez и Iberdrola) заради икономическата и пазарна несигурност, а проектът не успя да си подсигури ново финансиране. Планираната Феннойма във Финландия полага усилие да намери нови инвеститори, след като енергийната компания Е.ОН Финландия се оттегли от консорциума през октомври 2012 г. През март 2012 г. Е.ОН и RWE се оттеглят от плановете за строеж на ядрени централи във Великобритания. Същото прави и британската енергийна компания Centrica заедно с френската EDF през февруари 2013 г. по отношение на предвидените централи в Хинкли

Пойнт (Самърсет) и Сайзуел (Съфолк). Цитираните причини за оттеглянето на Centrica са „изчисляване на време и разход“. Сега единственият останал инвеститор EDF настоява британското правителство да гарантира цена на електричеството, почти двойна на сегашната, като потребителите трябва да покрият разходите. Ако кабинетът не отговори на искането, EDF заглашва, че ще се оттегли от сделката.²

Несигурността около построяването на нова атомна централа се прибавя към списъка на трудни решения, пред които се изправят инвеститорите, особено вземайки предвид, че атомната енергия е не само най-противоречивата и опасна форма на енергийно производство, но и една от най-скъпите, като се превръща в икономическо бреме за създателите на проекта. Тази гледна точка е споделена и от рейтинговите агенции. Световният доклад за състоянието на атомната индустрия от 2012 г. посочва, че пет от единайсет атомни компании са получили занижени оценки от Standard & Poor's през последните пет години. Moody's също определят по-високорисков профил на компаниите, ориентирани към изграждането на атомни централи. През ноември 2009 г. Citigroup global markets издава документ, озаглавен „Нови атомни централи – икономиката

казва „не“, в който предупреждава за пет основни риска, свързани с планирането, обезопасяването, отпадъците, строителството, цената на енергията и пускането в експлоатация. Последните три са наречени „корпоративни убийци“, като във финансов аспект всеки един от тях „може да повали на колени и най-голямата компания“³

2: „Britain's Nuclear Plans at a Critical Point“, New York Times, 15.3.2013

3: Citigroup Global Markets "New Nuclear – The Economics Say No" November 2009, p.3

ОПРАВДАНИЕТО с климата

Един от начините, чрез които Великобритания иска да помогне на ядрените компании да преодолеят високите начални разходи по изграждането на централите и несигурната цена на електричеството, е чрез субсидирането на т. нар. „договори за разлика“. Тези субсидии ще реформират пазара на тока, фиксирайки минимална цена за електричеството, произведено чрез атомна, вятърна и слънчева енергия, като невъглеродни енергийни източници.⁴ Не е ясно дали решението за подобни субсидии ще бъде одобрено от

Как участват в това решение ЕС и неговите банки?

британския или от Европейската комисия, заради правилата за държавна дотация. Това е само един от примерите за ребрандиране на атомната енергия

като „зелена“, за да бъде припозната като подходящо решение в борбата с климатичните промени.

Неправителствените организации и учените предупреждават за опасностите от този подход. Финансовите, политическите и институционалните ангажименти, нужни за изграждането на нови централи, са толкова големи, че ще подкопаят подкрепата за нови технологии и мерки за енергийна ефективност – фактори, които са жизнено важни за създаването на нисковъглеродна икономика.

Атомните и възобновяемите енергийни източници не могат да се допълват взаимно и не могат да бъдат едновременно използвани с цел да се намалят въглеродните емисии.

Точно обратното. Според думите на Warwick Business School „правителството трябва да избере между атомно бъдеще и бъдеще на производството на възобновяема енергия и нейното ефикасно потребление.“⁵

4: Reuters „British nuclear support plans flout EU rules – lawyers“, 21.3.2013

5: Warwick Business School, 2006: „New Nuclear Power: Implications for a Sustainable Energy System“ Cathrine Mitchell and Bridget Woodman, March 2006, p. 6

Европейските политики често са свързани с това кой има властта да взема решение по отделните въпроси – държавите или Комисията. Страните членки сами решават относно енергийния си микс и дали да използват атомна енергия. От Комисията се очаква да осигури функционирането на общ пазар на електричество и газ. Също така тя развива стратегии за бъдещите европейски енергийни политики като енергийната пътна карта за 2050 г. или Зелената книга за климатичните цели за 2030 г. Комисията отговаря и за външните енергийни отношения със страни извън ЕС.

Комисията подкрепя атомната енергия, както е цитирано от Генералния ѝ директорат за енергетика и транспорт: „Чрез договора за Евратом, ЕС цели да осигури безопасна и устойчива употреба на атомната енергия, развивайки и внедрявайки общоевропейска правна рамка, която отговаря на най-високите стандарти за безопасност, сигурност и неразпространение на ядрено оръжие. Той

подпомага и страните извън съюза да отговорят на въпросните стандарти.“⁶

След инцидента във Фукушима, Генералният директорат докладва на Европейския съвет и на Европейския парламент резултатите от националните атомни стрес тестове, извършени от Европейската регулаторна група в областта на ядрената безопасност – асоциация на европейските регулатори на атомна енергия. Резултатите сочат сериозни нередности в много европейски централи. От Директората вярват и подчертават, че „европейските ядрени централи имат високи стандарти за безопасност, но почти всички имат нужда от допълнителни подобрения“⁷

Единственият безопасен начин за функциониране на атомна централа е временното ѝ изключване и обезопасяване.

Всъщност, обезопасителните подобрения могат да бъдат използвани за удължаването на живота на старите централи, както показва един украински случай. Страната започна

своята „Програма за безопасно подобрене“, която бе разработена с цел подобрието на безопасността в 15 украински централи, но реално ще удължи живота на 12 стари реактора. Директорът на държавното енергийно дружество заяви, че без програмата удължаването на живота на старите реактори би било невъзможно. Една от обществените европейски банки, Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР), подкрепи програмата със заем от 300 милиона евро.

Как пускането в експлоатация на стари ядрени централи след изтичането на планирания период за тяхното функциониране подобрява сигурността на когото и да е, е добре пазена тайна, позната само на ЕБВР.

Европейската инвестиционна банка (ЕИБ), т. е. банката, използвана от ЕС за транзакциите му, може би също участва в украинската програма чрез механизмите за заеми от Евратом, откъдето Украйна търси допълнителни 300 милиона евро. В миналото ЕИБ е консултирала Евратом, надценявайки икономическите и финансови условия на редица атомни проекти

като:

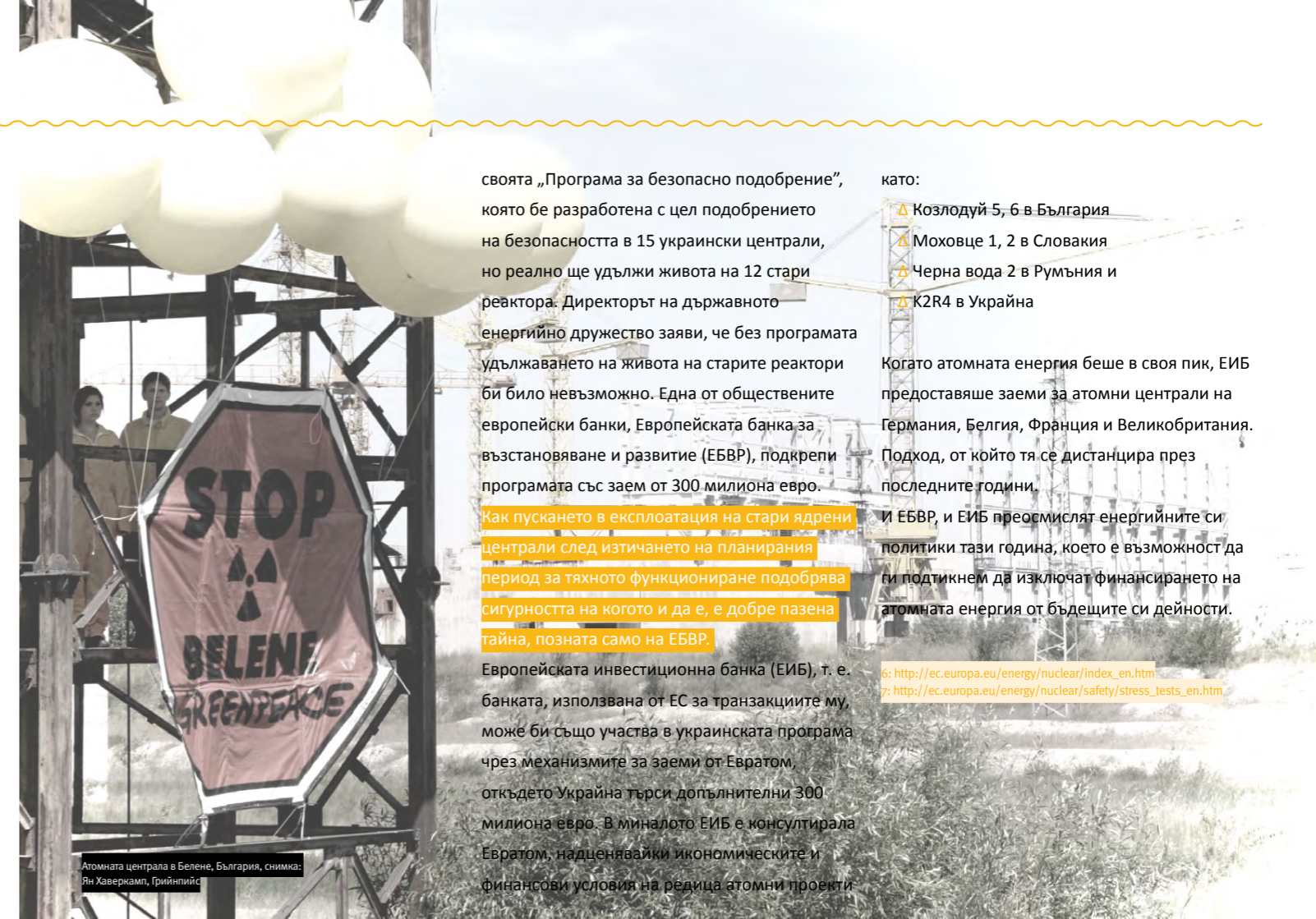
- ▲ Козлодуй 5, 6 в България
- ▲ Моховце 1, 2 в Словакия
- ▲ Черна вода 2 в Румъния и
- ▲ K2R4 в Украйна

Когато атомната енергия беше в своя пик, ЕИБ предоставяше заеми за атомни централи на Германия, Белгия, Франция и Великобритания. Подход, от който тя се дистанцира през последните години.

И ЕБВР, и ЕИБ преосмислят енергийните си политики тази година, което е възможност да ги подтикнем да изключат финансирането на атомната енергия от бъдещите си дейности.

6: http://ec.europa.eu/energy/nuclear/index_en.htm

7: http://ec.europa.eu/energy/nuclear/safety/stress_tests_en.htm

Атомната централа в Белене, България, снимка: Ян Хаверкам, Грийнпийс

Атомната централа в Моховце, Словакия,
снимка: Bankwatch